

УДК 340

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.1.32>**Сергій Теленик,**
канд. юрид. наук

ІНФРАСТРУКТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВИ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Захист критичної інфраструктури характеризується необхідністю досягнення такого рівня, за якого забезпечується функціональність, безперервність роботи, цілісність і стійкість критичної інфраструктури. Розглянувши проблеми адміністративно-правового регулювання державної системи захисту критичної інфраструктури, ми виявили теоретичну неопрацьованість питань можливого, в тому й числі максимально можливої здатності об'єктів критичної інфраструктури, зберігаючи суттєво важливі характеристики та параметри свого функціонування, виконувати покладені на них завдання. Встановлено відсутність у правовому лексиконі таких правових категорій, як «інфраструктурний потенціал» та «інфраструктурна могутність».

Метою статті є наукове обґрунтування змісту і новелізація правових категорій «інфраструктурний потенціал держави», «інфраструктурна могутність держави» з подальшою екстраполяцією на ефективне адміністративно-правове регулювання державної системи захисту критичної інфраструктури.

Здійснено догматико-юридичний, формально-юридичний та логіко-семантичний аналіз чинного законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері захисту критичної інфраструктури.

Встановлено кореляційні зв'язки між інфраструктурним потенціалом і необхідністю виокремлення інфраструктурних інтересів, що аргументується характером функціонування організаційної структури державної системи захисту критичної інфраструктури характером, різноманіттям, складністю процесів управління даною системою, рівнем визначення адміністративно-правової компетенції суб'єктів системи захисту критичної інфраструктури в системі нормативно-правових актів, масштабами та характером діяльності із захисту критичної інфраструктури, її специфікою. Обґрунтовано зміст «інфраструктурного потенціалу» саме в якості правової категорії. Виділено його основні параметри. Обґрунтовано необхідність розроблення інфраструктурної політики в контексті формування наступального інфраструктурного потенціалу, спираючись на теоретичні засади теорії справедливої війни.

Автор наводить додаткову аргументацію щодо необхідності ухвалення Закону України «Про захист критичної інфраструктури», в тому числі доходить науково обґрунтованого висновку щодо необхідності закріплення та легітимації даних термінів у даному законі. У рамках інтерпретації інструментальної концепції права розроблено пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання державної системи захисту критичної інфраструктури шляхом формування правових умов для генерування інфраструктурного потенціалу та інфраструктурної могутності в рамках різноманітних стратегій.

Ключові слова: інфраструктурний потенціал, інфраструктурна могутність, інфраструктура, захист критичної інфраструктури, інфраструктурна політика, критична інфраструктура, державна система захисту критичної інфраструктури, інфраструктурні правовідносини, адміністративно-правове регулювання державної системи захисту критичної інфраструктури.

Постановка проблеми. Захист об'єктів критичної інфраструктури, будучи за своєю суттю об'єктом управління, не може розглядатися відірвано від контексту національних інтересів.

Відповідно до п.10 ст.1 Закону України «Про національну безпеку України» *національні інтереси* – життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян.

Я лишаю остеронь важливі дискусії щодо змісту терміна «життєво важливі інтереси», адже це питання потребує окремого наукового аналізу, який буде здійснено мною в інших публікаціях з екстраполяцією на контекст адміністративно-правового регулювання державної системи (далі – ЗКІ).

Водночас відмічу пряму вказівку законодавця на термін «*безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян*». Саме це і є змістом діяльності державної системи ЗКІ. Відтак фактично законодавець де-факто чітко вказав на те, що існування зазначеної

системи виступає важливим інструментом реалізації національних інтересів.

Поза це сам процес захисту має інтерпретуватися не лише через лінійну парадигму «забезпечення сталості», яка щодо політики національної безпеки довела свою недостатню ефективність, а й у форматі динамічного процесу, зміст якого полягає в ефективному управлінні інфраструктурним потенціалом.

Національні інтереси виступають зміст адміністративно-правового регулювання державної системи ЗКІ. Водночас за умов неналежного забезпечення каналами зворотного зв'язку передають інформацію до державної системи ЗКІ з метою корекції алгоритму державного управління. Відтак захист об'єктів критичної інфраструктури, державна система, що організує та реалізує дану діяльність, а також безпосередньо національні інтереси становлять серцевину системи управління.

Ефективність адміністративно-правового регулювання інфраструктурних відносин інтерпретується як ступінь співвідношення результатів із втратами і вимірюється передусім через система комплексних показників (індексів та індикаторів), що характеризують рівень використання потенціалів різноманітних складових елементів державної ЗКІ.

Через що актуальним як теоретичним, так і практичним завданням виступає потреба в аналізові та розробленні нової наукової правової категорії: «інфраструктурний потенціал держави» та «інфраструктурна могутність держави».

Ступінь наукової розробленості теми. Останнім часом науковий інтерес до проблематики захисту критичної інфраструктури проявляли такі вчені: В.В. Бегун, Д.С. Бірюков, Д.Г. Бобро, В.Ф. Гречанинов, О.В. Євдін, В.А. Заславський, Г.Ю. Зубко, С.І. Кондратов, А.О. Корченко, А.О. Мороз, О.М. Суходоля та ін. Крім того, окремі аспекти досліджень адміністративно-правового статусу СБУ вивчали такі науковці, як: О.І. Артюх, Р.В. Баранецький, М.В. Грек, О.В. Грідін, М.М. Карпенко, А.В. Кумейко, О.Г. Нападистий, О.М. Полковніченко, С.П. Пономарьов, А.В. Савченко, О.О. Степанченко, М.В. Панченко та ін., що також було використано мною під час підготовки даної системи.

Значна роль у науковій дискусії щодо формування державної системи ЗОКІ належить дослідженням Національного інституту стратегічних досліджень [1], зокрема найбільш ґрунтовною на даний час залишається праця даної установи «Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні» [2], яка, за твердженням Д.С. Бірю-

кова, «в силу жанру мала підняти питання та ініціювати широку дискусію» [3]. Мушу визнати, що допоки широкої та системної наукової дискусії ще й досі не розпочато, але поштовх до залучення фахівців із різних наук щодо вивчення даних проблем було зроблено вдало. Зокрема, в рамках правових наук можу відмітити початок звернення наукової уваги до цих надважливих проблем.

Водночас цілком очевидно, що аналіз комплексу проблем у сфері адміністративно-правового регулювання державної системи ЗКІ здійснюється на недостатньому рівні. Через окрему політизованість державних інституцій поза науковим обігом лишаються важливі тренди розвитку сучасного світу та необхідності відходу від лінійної парадигми. Зокрема, О.С. Власюк (в.о. Директора Національного інституту стратегічних досліджень у 2011–2022 рр.) відзначав, що Україна є державою середнього потенціалу й не має достатнього впливу, щоб, приміром, змінювати базові структури світової політики. Концентруючи свої можливості й зусилля на окремих найпріоритетніших напрямках зовнішньополітичної діяльності, вона оперує обмеженим набором стратегій для досягнення цілей зовнішньої політики. Це зниження рівня присутності на міжнародній арені та внутрішньополітична концентрація й консолідація, багатовекторний дипломатичний маневр між різними центрами сил або активна участь у роботі міжнародних організацій та інституцій, тобто мобілізація потенціалу багатосторонності [4, с. 45]. На жаль, такі оцінки згодом впливали і на саму обмеженість стратегій державної політики у сфері інфраструктури, а в цілому і на результат розвитку інфраструктури в цілому в інтересах України.

Підтвердженням наших думок також є звертання до Бухарестського саміту НАТО у 2008 році, коли Путін перед нападом на Грузію відкрито заявив про те, що Україна – держава, яка не відбулась, багато українських територій, приєднані до України Росією в різні історичні часи, потрібно повернути. Згодом колишній радник Президента Росії Путіна з економічних питань Андрій Іларіонов у своєму блозі розмістив статтю «План військових дій проти України» [5, с. 284]. Замість наукового забезпечення реалізації державної інфраструктурної політики провідні фахівці в галузі безпеки продовжували тиражувати щодо України у тій чи іншій інтерпретації концепції «failed state». Відтак навіть на науковому рівні, особливо в рамках НІСД як базової науково-дослідної установи аналітико-прогнозного супроводження діяльності Президента України, не було закладено

підвалин для об'єктивного розуміння та стратегічного прогнозування можливостей нападу Росії на Україну, а також встановлення тотального контролю над її інфраструктурою.

Більше того, саме такі критичні позиції окремих фахівців НІСД сприяли і тому, що в Україні вчасно не було апробовано та спрогнозовано використання інструментарію *війни нового покоління* [6], одним із ключових яких виступає встановлення контролю, включаючи тотальний, над об'єктами критично важливої інфраструктури. Про що, до речі, фрагментарно відзначаючи на інфраструктурне протистояння, згадував *В.П. Горбулін* у маститій монографії «Світова гібридна війна: український фронт» [7].

Однак поза науковою увагою лишаються і досі питання вивчення матеріальних і духовних можливостей, у тому числі й прихованих, потужностей та спроможностей особи, суспільства і держави у сфері інфраструктури, які виступають важливими в контексті реалізації національних інтересів.

Практична актуальність акцентування уваги на даному питанні вочевидь ясна. Стосовно ж наукової літератури, то дана категорія «інфраструктурний потенціал» обґрунтовується з позиції системної правової методології вперше.

Саме на вирішення даного наукового завдання і спрямована ця стаття.

Метою статті є наукове обґрунтування змісту і новелізація правової категорії «інфраструктурний потенціал держави» з подальшою екстраполяцією на ефективне адміністративно-правове регулювання державної системи захисту критичної інфраструктури (далі – ЗКІ).

Для досягнення даної мети поставлені наступні завдання:

1) навести аргументацію щодо валідності терміна «інфраструктурний потенціал держави»;

2) обґрунтувати зміст терміна «інфраструктурний потенціал» як правової категорії;

3) здійснити догматико-юридичний, формально-юридичний та логіко-семантичний аналіз чинного законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері захисту критичної інфраструктури;

4) сформулювати висновки щодо використання теоретичних напрацювань стосовно терміна «інфраструктурний потенціал держави» щодо дальшого розвитку напрямів адміністративно-правового регулювання державної системи ЗКІ.

Виклад основного матеріалу. Не можу стверджувати, що даний термін є неоло-

гізмом. За допомогою застосування мною методу конвент-аналізу, де мультиплікандом виступала терміносполука «*інфраструктурний потенціал*», було отримано наступні наукові проміжні результати. Виявлено, що тим чи іншим чином у рамках різних наук дане поняття тим іншим принаймні згадувалося.

Так, до проблем визначення номінації «інфраструктурний потенціал» у рамках конкурентоспроможності транспортної інфраструктури зверталася *І. Брикова, О. Захарова, Д. Прейгер та ін.* [8–11]. Категорію «інфраструктурний потенціал» також аналізують і в рамках дослідження підприємницької діяльності [12], сільського господарства [13], розвитку фінансового ринку [14] тощо.

Зокрема, цікавим є підхід *Чуницької І.І.* до визначення аналізованих категорій у рамках аналізу фінансового ринку:

– «*інфраструктура фінансового ринку* – органічно упорядкована єдність взаємопов'язаних структурних складників, здатна забезпечити в реальній дійсності та в перспективі безперебійне функціонування ринкового механізму взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів фінансового ринку та через виконання певних функцій – реалізацію його власних закономірностей і позитивний вплив на соціально-економічну динаміку;

– *інфраструктурний потенціал* – це максимально можлива здатність інфраструктурного комплексу забезпечити в реальній дійсності і перспективі безперебійне функціонування і раціоналізацію ринкових взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів соціально-економічної системи. У контексті фінансового ринку – це здатність інфраструктурного комплексу забезпечити безперебійне функціонування та раціоналізацію ринкових взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів фінансового ринку для реалізації його власних закономірностей та позитивного впливу на соціально-економічну динаміку. У складі інфраструктурного потенціалу фінансового ринку виділено організаційну, функціональну, технологічну та інформаційну складові. Моніторинг індикаторів їх розвитку є основою для прийняття обґрунтованих рішень стосовно реалізації інфраструктурного потенціалу фінансового ринку» [14, с. 2–3].

У рамках досліджень концепції стратегічних комунікацій можна віднайти певні визначення тих чи інших видів потенціалів, структура будови категорій яких може бути використані для вироблення власної дефініції. Зокрема, *В.А. Ліпкан* визначає *інтелектуальний потенціал стратегічних комунікацій* – стратегічний ресурс вироблення, затвердження, розвитку та втілення в життя

національної ідеї силами та засобами стратегічних комунікацій. Вплив інтелектуального потенціалу на національну ідею виявляється в тому, що він відіграє роль важливої передумови, чинника, складової частини та дійового засобу здійснення означених процесів, сприяючи формуванню, чіткому формулюванню та розвитку, пошуку шляхів і способів її (ідеї) реалізації, посиленню етнічного спрямування у соціально-творчому процесі та досягненню високого рівня національної самосвідомої інформаційної культури [6, с. 131].

В.П. Горбулін зауважує, що важливим чинником глобалізації виступає децентралізація фінансових процесів [7, с. 100]. Із даного положення можу висновувати за допомогою методу екстраполяції, що за таких тенденцій розвитку світових глобалізаційних процесів стає можливим розбудувати функціональні децентралізовані інфраструктурні мережі, що, у свою чергу, знижуватиме здатність держави до ефективного системного ЗОКІ.

Мої думки знаходять своє підтвердження і у щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище у 2018 році» [15], в якому наголошено, що внаслідок агресії втрачено 20% промислового потенціалу країни, що спровокувало ефект доміно для всієї української економіки. Водночас заради справедливості також відмічу, що і в Посланні Президента України нічого не згадується про інфраструктурний потенціал як запоруку успішного розвитку ефективної держави.

Утім, чіткого зазначення і тим більше визначення поняття «інфраструктурний потенціал» у наукових роботах даних та інших авторів я не знайшов. Також практично відсутній ґрунтовний науковий аналіз категорії «інфраструктурний потенціал» саме в якості правової категорії.

Не згадується поняття «інфраструктурний потенціал» і в найбільш важливих документах державного значення. Так, у Законі України «Про національну безпеку України» [16] вказано на:

- оборонний і науково-технічний потенціал (ст. 19);
- оборонний, безпековий, економічний, інтелектуальний потенціал (ст. 26);
- економічний, інтелектуальний потенціал (ст. 30).

У ключовому документі Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури [17] термін «інфраструктурний потенціал» також не вживається, водночас автори даного документа застосовують

для опису можливостей держави щодо формування умов для реалізації національних інтересів у сфері інфраструктури лише двічі терміни «економічний» і «науково-технічний потенціал».

Важливим у даному контексті також звернути увагу і на інфраструктурне протистояння, яке також не означено окремим терміном чином законодавстві.

Інфраструктурне протистояння віддзеркалює характер інфраструктурних відносин між державами (коаліціями держав) та транснаціональними корпораціями, що суперничають між собою. Він зумовлений їхнім суперництвом у створенні та підтримці спрямованих однією проти іншої інфраструктурних потенціалів, у тому числі й інфраструктурної могутності із застосуванням усього арсеналу стратегічних комунікацій, включаючи гібридні війни та великомасштабні військові зіткнення між ними. Зниження рівня інфраструктурного потенціалу держави та стратегічне динамічне нарощування інфраструктурного потенціалу є пріоритетним національним інтересом, важливим напрямом державної політики ЗКІ.

Також в умовах ескалація застосування сили в міжнародних відносинах слід помірковано ставитися і до теоретичних напрацювань, особливо в рамках правових наук, в яких дані питання свідомо оминаються.

Я переконаний у тому, що інфраструктурне протистояння, або ж у більш широкому плані – інфраструктурні війни, сьогодні належать до одного з інструментів зовнішньополітичних доктрин і стратегій. Тому в рамках правових наук потрібно не свідомо замовчувати фактори застосування сили, а навпаки – розробити як ефективні механізми застосування Україною засобів ведення інфраструктурних війн, так і заходи державної політики захисту критичної інфраструктури. Факт лишається фактом: інфраструктурні війни є прийнятними і морально обґрунтованими, водночас у рамках права потрібно виробити механізми та рамки їх ведення, допустимі засоби, форми та методи. Причому тут теоретичною основою джерельної бази можуть виступати вже існуючі дослідження щодо теорії справедливої війни [18–21].

Понятійний складник. *Інфраструктурний потенціал* можна репрезентувати кризь призму екстраполяції загальних підходів до розуміння родового поняття «потенціал»:

- 1) можливість, потужність, а також спроможність;
- 2) сукупність наявних засобів і можливостей;

3) синтез використаних і невикористаних можливостей

Одразу ж зауважу на тій обставині, що моє завдання в цій статті не звужується лише до обґрунтування необхідності впровадження нового терміна в правову реальність. Завдання набагато ширше: за допомогою адекватного понятійно-категорійного апарату підійти до найбільш повного та об'єктивного опису тих тенденцій, умов, явищ та чинників, які є серцевиною інфраструктурного середовища і становлять зміст правовідносин у сфері інфраструктури.

Дериват термінів складатимуть такі елементи: інфраструктурний потенціал, інфраструктурні інтереси, інфраструктурна достатність, інфраструктурна могутність.

Взагалі поняття «*потенціал*» розуміють як можливості окремої особи, суспільства, держави у визначеній сфері. «*Потенційність*» – один із різновидів можливості. Основною характеристикою є цілісність і відсутність яскраво виражених частин; означає наявність різних альтернативних можливостей, між якими трапляється обмін стійкістю. Визначається через такі поняття, як нестійкість, нелінійність, альтернативність, цілісність і незумовленість [6, с. 282]. Доцільність послуговування терміном «*потенційність*» виражається у використанні під час розроблення класифікації об'єктів критичної інфраструктури, щодо яких має бути здійснено захист, а також під час аналізу чинників, що загрожують ефективному функціонуванню даних об'єктів.

Отже, *інфраструктурний потенціал* держави можна визначити як ефективно функціонуючі елементи системи інфраструктурної держави, інфраструктурний комплекс, матеріальні та людські резерви, які в сукупності відповідають мінімальному рівню інфраструктурної достатності, що забезпечує здатність і готовність держави до ефективного управління інфраструктурою країни в умовах впливу чинників різного характеру, порушення функціонування яких може завдати шкоди національним інтересам.

Екстраполюючи напрацювання в безпековій та військовій науці, зазначу, що кількісно-якісне обґрунтування даного потенціалу має базуватися на таких категоріях, як: інфраструктурна достатність і необхідність досягнення інфраструктурно-стратегічної цілісності та стійкості. Це значно спростить розуміння та певним чином сприятиме упорядкуванню як значного термінологічного масиву в даній сфері, так і безпосередньої практики правозастосування в ній.

Сучасна інфраструктурна війна між розвиненими державами майже неможлива

через потенціал нанесення шкоди невизначеному колу осіб. Тому діяльність із захисту КІ має будуватись, виходячи з таких принципів неприйнятної шкоди і інфраструктурної достатності:

1) загроза нанесення неприйнятної шкоди шляхом ліквідації джерел загроз під час порушення визначених у законодавстві рівнів безпеки критичної інфраструктури;

2) загроза нанесення неприйнятної шкоди інфраструктурному потенціалу країни-агресору (транснаціональним корпораціям, іншим суб'єктам, які становлять загрозу інфраструктурній безпеці).

Зважаючи на тісний взаємозв'язок державної політики з національною безпекою і захистом критичної інфраструктури, слід також зважати і на той факт, що інфраструктурний потенціал є тісно пов'язаним із економічним, демографічним, науково-технічним, інтелектуальним, оборонним, демографічним, духовно-моральним, безпековим та інформаційним потенціалами нашої держави. Так, окремої наукової уваги потребують питання визначення змісту державної політики під час реалізації концепцій захисного потенціалу, оборонного потенціалу або наступального потенціалу інфраструктурної політики.

Так, наприклад, важливим для реалізації інфраструктурного потенціалу виступає розвиток духовно-морального потенціалу – сукупний обсяг духовно-моральних можливостей суб'єктів (особистості, групи, народу, суспільства), що може стати важливим фактором здійснення соціальних, політичних, економічних і оборонних завдань, забезпечити подолання найтяжчих іспитів заради визначених ідей, політичних і моральних цілей. Показниками та індикаторами духовно-морального потенціалу є:

- ступінь усвідомлення і готовності захищати визначені ідеали та моральні цінності;
- вплив ідейно-моральних факторів на поведінку і діяльність суб'єктів;
- реальна активність у здійсненні ідеалів і моральних принципів;
- масштаб перешкод, що переборюються за допомогою даних ідей і норм моралі (війна, криза, соціальна поразка);
- масштаби справ, обумовлених ними тощо [22, с. 257].

Реалізація інфраструктурного потенціалу неможлива поза контекстом реалізації духовно-морального потенціалу. Саме через це я наголошую на органічній єдності потенціалів країни і на одному з її ключових елементів – інфраструктурному потенціалі.

Інфраструктурний потенціал держави також може трактуватися і як сукупність

здіяних і потенційних матеріальних і духовних можливостей особи, суспільства і держави, які можуть бути використані у воєнних цілях за умови їх максимального і своєчасного розкриття і застосування. Інфраструктурний потенціал держави визначається можливостями держави за участі інститутів громадянського суспільства, окремих громадян (коаліції держав, міжнародних організацій тощо) утримувати та вдосконалювати інфраструктурний комплекс країни, підвищувати його ефективність через запровадження новітніх, у тому числі й цифрових, технологій, поповнювати професійними кадрами, забезпечити досягнення цілей його функціонування.

Зважаючи на наявні напрацювання, екстраполюючи їх на теми моєї статті [23, с. 380], виділю *показники інфраструктурного потенціалу*:

- наукові, економічні та інформаційні, в тому числі й цифрові можливості держави у сфері інфраструктури;

- здатність української нації та української держави вдосконалювати інфраструктурний комплекс (систему) відповідно до необхідності реалізації пріоритетних національних інтересів, підвищувати їх рівень і здатність своїм ефективним функціонуванням задовольняти національні інтереси, поповнювати професійними кадрами;

- не тільки кількість та якість об'єктів критичної інфраструктури, а й технічна та інтелектуальна оснащеність та здатність суб'єктів державної системи ЗКІ до ефективного управління критичною інфраструктурою країни у цілому;

- інтелектуальна спроможність до стратегічного прогнозування багатоальтернативних сценаріїв розвитку критичної інфраструктури в умовах впливу невизначеної кількості чинників різної якості та характеру;

- кількість та якість озброєнь та військової техніки, інструментарію гібридної війни та стратегічних комунікацій, здатність до нарощування їх виробництва та мультиплікації, мобілізаційні можливості країни, здатність до швидкого розгортання суб'єктів державної системи ЗКІ;

- наявність запасів стратегічної сировини, виробничих резервів та інших матеріальних засобів для безперебійного функціонування ОКІ;

- морально-психологічна, професійна, цифрова та інфраструктурна підготовка особового складу суб'єктів державної системи ЗКІ;

- морально-психологічний стан української нації і рівень інфраструктурної підготовки населення;

- рівень наукового забезпечення державної інфраструктурної політики та її відповідність не лише практиці, а прогностичним сценаріям багатоальтернативного розвитку в епоху глобальних трансформацій.

Інфраструктурний потенціал держави можна трактувати і як систему постійно готових до застосування матеріальних і духовних сил, ресурсів і засобів особи, суспільства і держави, методів, чинників, тенденцій та умов, що дають змогу використовувати весь інфраструктурний комплекс та відповідні ресурси при їх максимальному задіянні з метою організації ефективного управління ним, в тому числі й контролю над власним інфраструктурним комплексом, усією сферою інфраструктурних відносин. Ефективне управління інфраструктурним потенціалом має створювати гарантовані умови реалізації усієї системи національних інтересів, причому не лише життєво важливих, як відзначалося на початку статті, коли я аналізував кореляційні зв'язки між категорією «життєво важливі національні інтереси» та «інфраструктурний потенціал країни».

Інфраструктурний потенціал виражає потенційні можливості суб'єктів державної системи ЗКІ, ступінь готовності та здатності здійснювати визначені законодавством заходи незалежно від рівня та стадії розвитку інфраструктурного конфлікту. Інфраструктурний потенціал постійно перебуває у стадії безперервного розвитку в параметрах кількісно-якісних змін відповідно до національних інтересів, а також залежно від тих соціально-економічних перетворень, що відбуваються в державі, технічного оснащення як ОКІ, так і безпосередньо суб'єктів ДСЗКІ, професійної майстерності персоналу зазначених суб'єктів, організаційної структури державної системи захисту ОКІ, системи управління КІ у цілому, спрямованості інфраструктурного потенціалу також і в наступальному векторі.

У даному контексті важливим елементом виступає необхідність наукового розроблення категорії «*інфраструктурні інтереси*» як підкатегорії життєво важливих національних інтересів, що я розглядаю як наступні наукові завдання для власного наукового пошуку.

Під час реалізації державної політики у сфері інфраструктури постає завдання щодо вивчення реального інфраструктури не лише власної країни, а й інших держав, які можуть впливати на Україну. Найбільш адекватним терміном, який поряд із вищеаналізованим має розглядатися в органічному поєднанні з ним, виступає термін «інфраструктурна могутність».

Органічним концептом у розрізі порушених наукових завдань виступає терміносполука «*інфраструктурна могутність*», яку я пропоную визначати та розуміти як наявність, ефективне функціонування, потужність та здатність реалізувати можливості державної системи захисту об'єктів критичної інфраструктури. Інфраструктурна могутність має віддзеркалювати не лише наявність певних ресурсів щодо ефективного управління ОКІ, а й безпосередню здатність мобілізувати та реалізувати дані ресурси для реалізації національних інтересів не лише у сфері інфраструктури, а й у всіх найбільш важливих сферах життєдіяльності. Інфраструктурна могутність виступає кількісним виміром ефективності функціонування державної системи ЗКІ, показником того, якими силами та ресурсами володіє дана система і наскільки ефективно вона може їх застосувати у відносинах з іншими суб'єктами.

Причому інфраструктурна могутність може розглядатися як безпосередньо, так і через концепцію потенційності: *потенційна інфраструктурна могутність* – інфраструктурна могутність, яка досягається під час граничного напруження матеріальних, духовних і інтелектуальних сил і засобів особи, суспільства і держави. Здебільшого реалізується перед великомасштабним інфраструктурним конфліктом і початковою стадією її проведення.

В якості критерія її оцінки на рівні, необхідному для гарантованого забезпечення функціонування діяльності ОКІ в умовах реальної небезпеки порушення їх функціонування, доцільно послуговуватися принципом *інфраструктурної достатності*.

В якості використання початкових даних для обґрунтування та оцінки необхідної потенційної інфраструктурної могутності доцільно використовувати такі дані [23, с. 381], як:

- інформація про ймовірного супротивника;
- мета і завдання інфраструктурної політики держави (стратегія розвитку інфраструктури, концепція захисту об'єктів критичної інфраструктури, інші документи стратегічного значення та оборонного планування, бюджет країни, а також можливості щодо фандрайзінгу та пошуку донорів);
- інфраструктурний потенціал країни-противника;
- дані про досягнуті та прогнозовані економічні, науково-технічні, матеріальні та фінансові та духовні можливості особи, суспільства і держави в період активізації механізмів порушення функціонування об'єктів критичної інфраструктури;

- дані про внутрішньополітичну та зовнішньополітичну обстановку (підтримка країн-сусідів, НАТО, ОБСЄ, ЄС, тощо) та їх ключові тенденції;

- наявність лобістів та агентів впливу.

Висновки

Інтерпретація феномена інфраструктурного потенціалу в рамках права, економіки, політичної теорії та соціології має різноманітні оцінки, причому почасти такі, що суперечать одна одній. У моральному плані оцінка інфраструктурного потенціалу з позицій аксіології виступає на перший план, оскільки встановлення контролю над інфраструктурним потенціалом окремої країни фактично призводить до її повного поневолення та незалежнення.

Локальність і почасти яскраво виражений національний характер дискусій стосовно захисту критичної інфраструктури ускладнюють як формування міжнародного інфраструктурного законодавства, так і формування системи ефективного адміністративно-правового регулювання захисту критичної інфраструктури. Утім, я переконаний у тому, що глобальний ефект від локального інфраструктурного протистояння, навіть, на перший погляд, світового масштабу, має безпосередній вплив на всю світову спільноту. Саме тому роль права в даному процесі є надважливою.

Наслідком теоретичних напрацювань автора стало формування таких висновків по даній науковій статті.

1. Україна володіє достатньо потужним інфраструктурним потенціалом, зважаючи на який вона має перетворитися та трансформуватися на контрибутора міжнародної інфраструктурної стабільності та взагалі міжнародної інфраструктури, а не лишатися бенефіціаром, залежним від того, коли надійде та чи інша донорська допомога.

2. В Україні мають бути створені умови для генерування інфраструктурного потенціалу, в тому числі й наступального.

3. Адміністративно-правове регулювання державної системи ЗКІ має спиратися не лише на констатацію і закріплення вже наявних правовідносин у сфері інфраструктури, а, передусім виявляючи прогностичну спрямованість права, тенденції щодо ескалації інфраструктурного протистояння, поєднані із глобалізацією інфраструктурних проєктів, сприяти розвитку нових відносин, які в цілому гарантуватимуть реалізацію національних інтересів у даній сфері.

4. Науково обґрунтовано необхідність розроблення нової наукової категорії «інфраструктурні національні інтереси», яка є видовою щодо категорії «життєво важливі національні інтереси».

5. Визначено зміст нового поняття – «інфраструктура могутність», а також обґрунтовано необхідність розроблення концепції інфраструктурної достатності в рамках альтернативної стратегії інфраструктурного розвитку.

6. Доведено необхідність закріплення та легітимізації даних термінів у новому законі України «Про критичну інфраструктуру України».

Список використаних джерел:

1. Концепція захисту критичної інфраструктури: стан, проблеми та перспективи її впровадження в Україні. *Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 листопада 2013 р., Київ – Вишгород) / упоряд. Д.С. Бірюков, С.І. Кондратов*. Київ : НІСД, 2014. 148 с.
2. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні. *Зб. мат-лів міжнар. експерт. Нарад / упоряд. Д.С. Бірюков, С.І. Кондратов ; за заг. ред. О.М. Суходолі*. Київ : НІСД, 2015. 176 с.
3. Бірюков Д.С. Захист критичної інфраструктури в Україні: від наукового омилення до формування засад політики. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. 2015. № 3-4 (7-8). С. 169.
4. Власюк О.С. Зовнішньо-політичні пріоритети України. Стратегії, що творять Україну. НІСД, 2017. 532 с.
5. Фельштинський Ю., Станчев М. Третя світова: Битва за Україну. Київ : Наш Формат, 2015. 408 с.
6. Стратегічні комунікації : словник / Т.В. Попова, В.А. Ліпкан ; за заг. ред. В.А. Ліпкана. Київ : ФОРМ О. С. Ліпкан, 2016. 416 с.
7. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
8. Захарова О. Інфраструктурний потенціал як детермінанта міжнародної конкурентоспроможності регіону. *Вісник Донецького національного університету. Серія економіка та право*. URL : <http://jvestnik-c.donnu.edu.ua/article/view/188/>.
9. Брикова І.В. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів в глобальному економічному просторі. *Міжнародна економічна політика: Наук. журнал*. Вип. 7 / Гол. редактор Д.Г. Лук'яненко. Київ : КНЕУ, 2007. С. 5–27.
10. Прейгер Д.К. Реалізація потенціалу транспортної інфраструктури України в стратегії посткризового економічного розвитку. Київ : НІСД, 2011. 37 с.
11. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : монографія / За ред. А.І. Мокія, Т.Г. Васильціва. Львів : Ліга Прес, 2010. 488 с.
12. Карпінська Г.В. Інфраструктурний потенціал малого та середнього підприємництва Українського Причорномор'я. *Економічні інновації : зб. наук. пр.* Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2014. Вип. 57. С. 152–158.
13. Чепурда Л. Інфраструктурний потенціал розвитку сільських територій. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 39(1). С. 121–126.
14. Чуницька І.І. Інфраструктурний потенціал розвитку фінансового ринку України : Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 «Гроші, фінанси, кредит» ; Університет державної фіскальної служби України. 471 с.
15. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище у 2018 році». URL : <https://www.president.gov.ua/news/poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-ukrayini-pr-49726/>.
16. Про національну безпеку України : Закон України. *Офіційний вісник України* від 20.07.2018. 2018 р. № 55. С. 51. Ст. 1903, код акта 90815/2018.
17. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 1009-р.
18. Нравственные ограничения войны. Проблемы и примеры. / под ред. Коштерс Б., Фоушин Н., Апресян Р. Москва : Гардарики, 2002.
19. Куманьков А.Д. Современные классики теории справедливой войны: М. Уолцер, Н. Фоушин, Б. Оренд, Дж. Макмахан / А.Д. Куманьков. Санкт-Петербург : Алетейя, 2019. 268 с.
20. Апресян Р.Г. Метанормативное содержание принципов справедливой войны. *Полис*. 2002. № 3. С. 385–403.
21. Уолцер М. Смена режима и справедливая война. *Военно-юридический журнал*. 2013. № 7. С. 26–32.
22. Ліпкан В.А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях : словник. Київ : Текст, 2008. 400 с.
23. Война и мир в терминах и определениях. *Военно-политический словарь / под общ.ред. Д.О. Рогозина*. Москва : Вече, 2011. 640 с.

Protection of the critical infrastructure is characterized by the need to achieve a level which would guarantee the functionality, operational continuity, consistency and stability of the critical infrastructure. Having considered the problems of administrative and legal regulation of the state system of critical infrastructure protection, the author finds out an unworked nature of the issues of the possible, including the maximum possible ability of the objects of the critical infrastructure to fulfill the tasks entrusted tasks while preserving the essential characteristics and parameters of their functioning. It is established the lack of such legal categories as "infrastructure potential" and "infrastructure strength" in the legal lexicon.

The article's aim is the scientific substantiation of the content and introduction of the legal categories "infrastructure potential of the state" and "infrastructure capacity of the state" with further extrapolation on effective administrative-legal regulation of the state system of critical infrastructure protection.

It is realized dogmatic-legal, formal-legal and logical-semantic analysis of the current legislation regulating public relations in the area of critical infrastructure protection.

It is established the correlation connection between infrastructure potential and need to highlight the infrastructure interests that is argued by the nature of functioning of the organizational structure of the state system of critical infrastructure, diversity, complicity of the processes of management of this system, level of the identification of administrative-legal competence of the subjects of the system of critical infrastructure protection in the system of statutory legal acts, scales and nature of activity on the critical infrastructure protection, its specifics. The author justifies the content of "infrastructure potential" in the capacity of the legal category. It is marked its basic parameters. The necessity of development of infrastructure policy in the context of the formation of assertive infrastructure potential is grounded relying on theoretical foundations of fair war theory.

The author provides additional arguments about the necessity to adopt the Law of Ukraine "On Protection of Critical Infrastructure"; he also makes a scientifically sound conclusion about the need to consolidate and legitimize the terms in this law. In the context of the interpretation of the instrumental concept of law, proposals on the improvement of administrative and legal regulation of the state system of critical infrastructure protection were elaborated through creating legal conditions for generating infrastructure potential and infrastructure capacity in the framework of various strategies.

Key words: infrastructure potential, infrastructure capacity, infrastructure, critical infrastructure protection, infrastructure policy, critical infrastructure, state system for critical infrastructure protection, infrastructure relations, administrative and legal regulation of the state system of critical infrastructure protection.

